

การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมไทยผ่านแนวคิดการสื่อสารทางการเมือง
เพื่อการเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีของชุมชน

Public Participation Process Development in Thai Society through Political
Communication Concept for Community Well-Being Reinforcing

อรุณ ชัยนหา¹² และ กิริติกาญจน์ สดากอร์น¹³

Aroon KAYANHA and Kiratikan SADAKORN

E-mail: princearun.k@gmail.com

(Received: April 5, 2020; Revised June 12, 2020; Accepted June 15, 2020)

บทคัดย่อ

บทความนี้พยายามนำเสนอแนวทางการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมไทย โดยใช้แนวทางการสื่อสารทางการเมืองเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในระดับขั้นที่สูงขึ้น เพื่อเป้าหมายในการเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีของชุมชนท้องถิ่น สำหรับแนวทางการศึกษา ใช้วิธีการสำรวจจากตำรา บทความ และงานวิจัยที่เผยแพร่ในระดับชาติและนานาชาติ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีส่วนช่วยเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีของชุมชนท้องถิ่น อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมยังมีข้อจำกัด/ อุปสรรคที่ขัดขวางนั้นคือ ข้อจำกัดด้านความรู้และความเข้าใจของประชาชน ข้อจำกัดดังกล่าวภาครัฐ/ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยอาศัยกระบวนการสื่อสารที่ชัดเจนกับประชาชน เพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมและส่งเสริมสุขภาวะที่ดีของชุมชนท้องถิ่น อย่างไรก็ตามการสำรวจงานวรรณกรรมข้างต้น โดยเฉพาะในประเทศไทยยังไม่มี การพิจารณา แนวทางการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมไทย ผ่านความสัมพันธ์ระหว่าง 3 แนวคิดพร้อมกัน อันได้แก่ แนวคิดการสื่อสารทางการเมือง แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน และแนวคิดการเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีของชุมชน บทความนี้จึงสำรวจ/ พิจารณา 3 แนวคิดพร้อม ๆ กัน ซึ่งนับเป็นงานที่มีความ น่าสนใจและมีคุณค่าในระดับหนึ่ง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน การสื่อสารทางการเมือง สุขภาวะที่ดีของชุมชนท้องถิ่น

¹² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

¹³ ผู้ช่วยวิจัย ศูนย์ความเป็นเลิศทางวิชาการด้านสื่อดิจิทัล มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Abstract

Purpose – The purpose of this paper is to present guideline for public participation process development in Thai Society through political communication for reinforcing local community well-being based on the existing literature. **Design/ approach** – The paper performs keywords search of published articles in widely used research databases. **Findings** – the literature review shows that participation is still limited with cognition of people. In this case, the government or local administrative organizations must develop public participation process by clear communication with people for increasing public participation level and promoting local communities well-being. **Originality/value** – a preliminary literary works survey in Thailand, guideline for public participation process development through three concepts include political communication, public participation, and reinforcing local community well- being are not considered simultaneously, consequently; this paper are original and valuable.

Keywords: public participation, political communication, and local community well-being

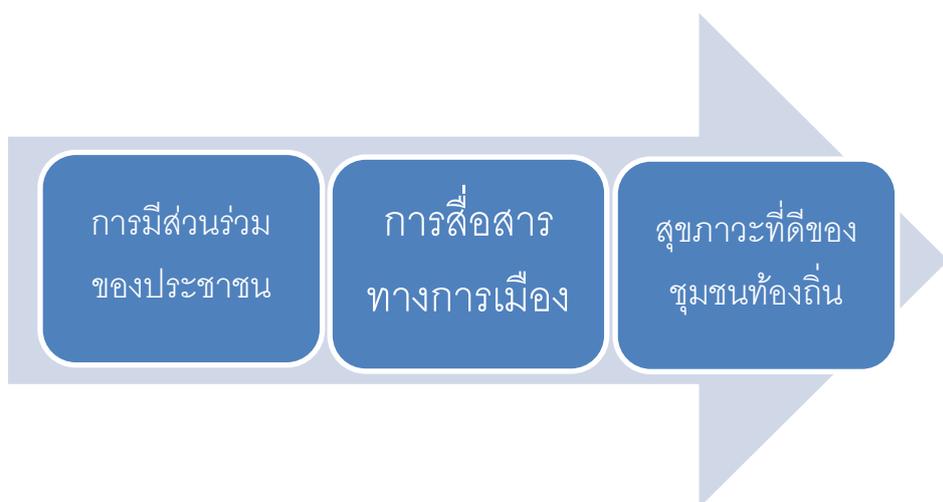
บทนำ

การกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในทางการเมือง การบริหาร ในประเด็นต่าง ๆ อาทิ การจัดสรรทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่น/ ระดับชาติ การสานสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน การสร้างความเข้าใจร่วมกัน ถือเป็นหลักการมีส่วนร่วม อันเป็นวิธีการที่ภาครัฐ ภาคประชาสังคม และผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้เรียนรู้ทำความเข้าใจประเด็นนโยบายสาธารณะร่วมกัน ปรีกษาหารือร่วมกัน แสวงหาทางเลือกที่ดีที่สุดที่ทุกฝ่ายยอมรับ และมีผลกระทบน้อยที่สุด (ถวิลวดี บุรีกุล, 2552) เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียที่เกิดจากโครงการของภาครัฐหรือกิจกรรมของรัฐ มีโอกาสแสดงทัศนะ ความคิดเห็น ให้ข้อมูล และเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน โดยนำความคิดเห็น ข้อมูล ดังกล่าวไปประกอบการตัดสินใจ/ พิจารณากำหนดรูปแบบนโยบายของภาครัฐ (Thomas Diets & Paul C. Stern, 2008) การมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบการสื่อสารสองทางผ่านการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง เพื่อให้ประชาชนชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการหรือกิจกรรม/ นโยบายที่ถูกเสนอโดยภาครัฐ เพื่อหาทางออกที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะประเด็นที่ไม่สามารถใช้กฎหมาย/ ระเบียบใดระเบียบหนึ่งใดมาตัดสินได้ และเพื่อเปิดรับทัศนะต่าง ๆ ของประชาชนอย่างแท้จริง ฉะนั้นหน่วยงานของรัฐจำเป็นต้องอาศัยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (Razzaque, 2017) เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องของประชาชน

การสื่อสารเป็นกลไกสำคัญทางการเมืองไทยในการถ่ายทอดแนวคิด/ อุดมการณ์ทางการเมืองของผู้นำไปยังประชาชน หรือที่เรียกว่า การสื่อสารทางการเมือง เพื่อจูงใจให้ประชาชนเกิดความนิยม/ ศรัทธา/ เชื่อมั่น/ จงรักภักดีต่อผู้นำ โดยเฉพาะสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองควบคู่กับพัฒนาการทางเทคโนโลยีทางการสื่อสาร เป็นผลให้การสื่อสารทางการเมืองมีความสำคัญมากขึ้น โดยองค์ประกอบของการสื่อสารทางการเมืองใช้หลักการเดียวกับการสื่อสารโดยทั่วไป ที่ประกอบด้วยแหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสาร เนื้อหาของข่าวสาร เส้นทาง/ช่องทางที่ข่าวสารถูกส่งออกไปยังผู้รับ และปฏิกิริยาตอบกลับของผู้รับสาร การสื่อสารทางการเมืองจำเป็นต้องใช้สื่อเพื่อแจ้งข่าวสารในประเด็นทางการเมือง เพื่อเกิดการแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง ทัศนะความคิดเห็น และประสบการณ์ทางการเมืองระหว่างบุคคลที่ต้องสื่อสารความหมายระหว่างกัน (Agree & Emery, 1976) เกิดการถ่ายทอดข่าวสารทางการเมืองระหว่างระบบสังคมกับระบบการเมือง (Rush & Althoff, 1971) เผยแพร่ข่าวสารทางการเมืองไปยังสมาชิกในสังคมการเมือง (Chaffee, 1975) การสื่อสารทางการเมืองเป็นการอภิปรายเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรสาธารณะ รายได้จากภาษี อำนาจในการตรากฎหมาย อำนาจการตัดสินใจ อำนาจทางนิติบัญญัติ และอำนาจทางบริหาร การอนุญาตในลักษณะที่เป็นทางการเมือง (Denton and Woodward, 1990) และยังมีบทบาทสำคัญในการโน้มน้าวประชาชนให้มีจิตสำนึกต่อผลกระทบที่จะเกิดต่อส่วนรวม สำนึกดังกล่าวจะเป็นแรงขับให้ประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางกิจกรรม/ โครงการของรัฐ ไม่ให้กระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิตของประชาชนและช่วยเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีของชุมชนท้องถิ่น

และในประเด็นสุขภาวะที่ดีของชุมชนควรพิจารณาเป็นองค์รวมในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการเมือง เพราะทั้งหมดเชื่อมโยงกับประชาชนในชุมชน (Wiseman & Brasher, 2008) อย่างไรก็ตาม สุขภาวะที่ดีของชุมชน สามารถพิจารณาในมุมมองเชิงอัตวิสัย (subjective) โดยวัดจากความพึงพอใจในการดำรงชีวิตของประชาชน ได้แก่ มาตรฐานในการดำรงชีวิต สุขภาพของประชาชน การประสบความสำเร็จในชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สายสัมพันธ์ในชุมชน ความมั่นคงในอนาคต และด้านศาสนาและความผูกพันทางจิตวิญญาณ (Cummins, Eckersley, Pallant & Pavern, 2002) และสามารถพิจารณาในมุมมองเชิงวัตถุวิสัย (objective) ที่ให้ความสนใจกับการประเมินและวิเคราะห์เงื่อนไขที่จะส่งผลต่อการดำรงชีวิตของประชาชน ได้แก่ ความคาดหวังต่อการดำรงชีวิตของประชาชน รายได้ ความเป็นอยู่ด้านโภชนาการ อัตราการจ้างงาน การศึกษา หรือการมีส่วนร่วมของประชาชนแบบฉบับประชาธิปไตย (Eckersley, 2004) เมื่อพิจารณาทั้งสองมุมมอง สุขภาวะที่ดีของชุมชนจึงเป็นภาพรวมในเชิงสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และเงื่อนไข/สภาพทางการเมือง ที่ถูกกำหนดโดยประชาชนเอง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนท้องถิ่น สุขภาวะที่ดีของชุมชนจึงเป็นเป้าหมายที่สำคัญในการพัฒนาไปสู่ผลลัพธ์ด้านสุขภาวะทางจิตใจของคนในชุมชน และเป็นจุดเริ่มต้นในการคิดนิยามใหม่ด้านความก้าวหน้าของชุมชนท้องถิ่น (Wiseman & Brasher, 2008)

ด้วยแนวทางการเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีของชุมชนท้องถิ่น เป็นเป้าหมายที่ทุกสังคมต้องการสร้างให้ปรากฏ เป็นรูปธรรม จำเป็นต้องอาศัยหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน (รัถยานภิศ รัชตะววรรณ และคณะ, 2561) เพื่อกำหนดทิศทางและขับเคลื่อนร่วมกับภาครัฐ ตามหลักการปกครองตนเอง ในขณะที่การมีส่วนร่วมของประชาชนยังมีข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะประเด็นความรู้ความเข้าใจของประชาชน ภาครัฐ/หน่วยงานของรัฐ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องสื่อสารกับประชาชนให้เกิดความชัดเจน (Fermín Bouza, 2004) เพื่อสร้างสำนึกที่จะเข้าร่วมในฐานะพลเมืองของสังคม/ชุมชนของตนเอง ข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวคิดการสื่อสารทางการเมือง และแนวคิดสุขภาวะที่ดีของชุมชนท้องถิ่น

จากแผนภาพสามารถพิจารณาปัจจัยเชิงสาเหตุของความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน การสื่อสารทางการเมือง และสุขภาวะที่ดีของชุมชนท้องถิ่น โดยพิจารณาที่กระบวนการหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในระบอบประชาธิปไตย เพราะการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อำนาจสูงสุดเป็นของปวงชน และประชาชนต้องสามารถปกครองตนเองโดยตรงได้ (direct democracy) อย่างไรก็ตามในปัจจุบันสังคมที่มีขนาดใหญ่ รูปแบบดังกล่าวอาจเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ยาก จึงพัฒนามาสู่รูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทน (indirect representative) แต่ก็ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการอย่างแท้จริงของประชาชนได้ และยังก่อให้เกิดการใช้อำนาจในทางที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม และก่อให้เกิดการเอื้อประโยชน์ให้แก่ตนเองหรือพวกพ้อง มีการตัดสินใจโดยปราศจากการคำนึงถึงเจตนารมณ์หรือประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน สังคมรัฐประชาธิปไตยหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทยจึงเริ่มให้ความสนใจที่จะนำเอารูปแบบ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) เข้ามาเพื่อเสริมความเข้มแข็งของประชาธิปไตยและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากระบบตัวแทน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองและการตัดสินใจในระดับต่าง ๆ มากขึ้น ทำให้ภาครัฐสามารถตัดสินใจดำเนินงานได้อย่างรอบคอบและสอดคล้องกับความต้องการและปัญหาที่แท้จริงของประชาชน เพราะแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการควบคุมการบริหารงานของภาครัฐเพื่อให้เกิดความโปร่งใส ในการบริหารงานเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน และมีความรับผิดชอบต่อผลประโยชน์ของประชาชน อันจะส่งผลต่อสุขภาวะที่ดีของสังคมโดยรวม การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจเป็นแนวคิดทั่วไปที่ทุกคนสามารถรับรู้และเข้าใจ หากแต่ในทางปฏิบัติเป็นเรื่องมีความซับซ้อนและกระทำได้ยาก จำเป็นต้องทำความเข้าใจกับประชาชนผ่านกระบวนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นในบริบทนี้จึงพยายามนำเสนอมุมมองเชิงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวคิดการสื่อสารทางการเมือง และแนวคิดสุขภาวะที่ดีของชุมชนท้องถิ่น เพื่อค้นหาแนวทางในการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมไทย ที่จะได้กล่าวถึงรายละเอียดในหัวข้อต่อไป

การมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมไทย

การมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมไทยมีปรากฏมาอย่างยาวนาน หากแต่มีลักษณะเป็นนามธรรมสูง ในบทความนี้ จึงพิจารณาในส่วนที่เป็นรูปธรรมในเชิงตัวบท/ กติกาของสังคมเป็นหลัก ฉะนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมไทยจึงเริ่มชัดเจนหลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ.2475 เพราะเริ่มมีการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทยเพิ่งเริ่มมีความตื่นตัวหลังจากมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 (สุจิต บัญบังการ, 2531; ถวิลวดี บุรีกุล, 2552) เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหนึ่งในหลักการหรือสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว ดังปรากฏในคำปรารภว่า “*สภาร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญโดยมีสาระสำคัญเป็นการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพิ่มขึ้น ตลอดทั้งปรับปรุงโครงสร้างทาง*

การเมืองให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้โดยได้คำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญ” หลังจากนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนมีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากริเริ่มโดยประชาชนเอง หรือเกิดจากความพร้อมของโครงสร้างและสถาบันทางการเมือง

อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมไทยจะเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม ควรพิจารณาประเด็นกฎหมายหรือหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ใน มาตรา 59 ระบุว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผล จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ”

2.2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ใน มาตรา 57 วรรคแรก ระบุว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว” และมาตรา 67 วรรคสอง ที่บัญญัติให้ “การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนผู้มีส่วนได้เสียก่อน รวมทั้งได้ให้องค์กรอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติหรือด้านสุขภาพ ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว”

2.3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน) มาตรา 58 “การดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการ ถ้าการนั้นอาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและ

สุขภาพของประชาชนหรือชุมชน และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการหรืออนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ”

2.4 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548 ถือว่าเป็น “กฎหมายกลาง” เพียงฉบับเดียวที่กำหนดแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วยวิธีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน (ตามคำขึ้นต้นของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548)

1. โครงการที่ต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน มีลักษณะดังนี้

(1) เป็นโครงการของรัฐ หมายความว่า การดำเนินโครงการของหน่วยงานของรัฐอันเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจหรือสังคม ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐหรือโดยวิธีการให้สัมปทานหรืออนุญาตให้บุคคลอื่นทำ

(2) เป็นโครงการที่มีลักษณะเป็นผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย วิถีชีวิต หรือ ส่วนได้เสียเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่น แต่อย่างไรก็ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548 นี้จะไม่ใช้บังคับกับโครงการของรัฐที่มีกฎหมายบัญญัติวิธีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียไว้เป็นการเฉพาะ หรือโครงการของรัฐที่เริ่มดำเนินการไปแล้วก่อนวันที่ระเบียบนี้มีผลบังคับใช้ (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548 ข้อ 4)

2. เวลาการจัดการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต้องกระทำ “ก่อน” เริ่มดำเนินการโครงการของรัฐ

3. การริเริ่มให้มีการจัดการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เกิดจาก

(1) หน่วยงานของรัฐ คือ ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น หน่วยงานอื่นใดของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ ที่เป็นผู้รับผิดชอบโครงการที่มีลักษณะเป็นผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อคุณภาพ สิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย วิถีชีวิต หรือส่วนได้เสียเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่น อาจจะจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนได้ ซึ่งในกรณีนี้อาจจะจัดหรือไม่จัดก็ได้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของหน่วยราชการที่รับผิดชอบ แต่ในกรณีที่โครงการของรัฐมีลักษณะที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อประชาชนเป็นส่วนใหญ่ หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเป็นการบังคับ (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548 ข้อ 5)

(2) ผู้มีส่วนได้เสีย คือ ผู้ซึ่งอาจได้รับความเดือดร้อนหรือความเสียหายโดยตรงจากการดำเนินงานตามโครงการของรัฐ ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่ได้จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนเริ่มดำเนินการโครงการของรัฐ ผู้มีส่วนได้เสียอาจร้องขอต่อรัฐมนตรีสำหรับราชการส่วนกลาง ร้องต่อผู้ว่าราชการ

จังหวัดสำหรับราชการส่วนภูมิภาคหรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครสำหรับราชการของ กรุงเทพมหานคร หน่วยงานของรัฐอาจสั่งให้รับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนได้ (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548 ข้อ 6)

4. หน่วยงานที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้องในการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน สำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้องในการดำเนินการให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนนั้น ได้แก่

(1) หน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ ในโครงการที่มีลักษณะเป็นผลกระทบ อย่างกว้างขวางต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย วิถีชีวิต หรือส่วนได้เสียเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่น หน่วยงาน ของรัฐนั้นจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน โดยจะเริ่มตั้งแต่การจัด ให้มีการเผยแพร่ข้อมูลการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน จนกระทั่งจัดทำสรุปผลการรับฟังความ คิดเห็นของประชาชน และประกาศให้ประชาชนทราบ

(2) สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่กำกับดูแลส่งเสริม สนับสนุนช่วยเหลือ และแนะนำหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการตามระเบียบนี้ รวมทั้งมีหน้าที่ดังต่อไปนี้ (ระเบียบสำนัก นายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548 ข้อ 14)

(2.1) จัดทำและเผยแพร่แนวทางการเผยแพร่ข้อมูลและการรับฟังความคิดเห็นของ ประชาชนให้หน่วยงานของรัฐทราบ โดยจัดให้มีการสัมมนาหรือฝึกอบรมเป็นครั้งคราวด้วยก็ได้

(2.2) ศึกษาหรือวิจัยเพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาวิธีการให้ข้อมูลและการรับ ฟังความคิดเห็นของประชาชน

(2.3) จัดทำและพัฒนาฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์และระบบเครือข่ายสารสนเทศเพื่อ ประโยชน์ในการประกาศ รวบรวม และให้บริการข้อมูลที่เผยแพร่แก่ประชาชนและข้อมูลเกี่ยวกับการรับฟังความ คิดเห็นของประชาชนตามระเบียบนี้ โดยในการปฏิบัติหน้าที่ สำนักงานปลัดฯจะเชิญผู้มีความรู้ความ เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับการให้ข้อมูลและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนมาให้ข้อมูลความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะด้วยก็ได้

5. การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการของรัฐ

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548 ได้มี การวางแนวทางปฏิบัติสำหรับการจะให้ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการโครงการของรัฐที่มี ผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย วิถีชีวิต หรือส่วนได้เสียเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่น ด้วยกัน 2 ทาง คือ

(1) การมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบโครงการที่มี ผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย วิถีชีวิต หรือส่วนได้เสียเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่น จะต้องทำหน้าที่และเป็นผู้รับผิดชอบในการเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวกับโครงการให้แก่ประชาชนทราบ โดยข้อมูลที่

เกี่ยวกับโครงการของรัฐที่หน่วยงานของรัฐต้องเผยแพร่แก่ประชาชนอย่างน้อยต้องประกอบด้วยข้อมูลต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548 ข้อ 7)

- เหตุผลความจำเป็น และวัตถุประสงค์ของโครงการ
- สำคัญสำคัญของโครงการ
- ผู้ดำเนินการ
- สถานที่ที่จะดำเนินการ
- ขั้นตอนและระยะเวลาดำเนินการ
- ผลผลิตและผลลัพธ์ของโครงการ
- ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นแก่ประชาชนที่อยู่อาศัยหรือประกอบอาชีพอยู่ในสถานที่ที่จะ

ดำเนินโครงการและพื้นที่ใกล้เคียงและประชาชนทั่วไป รวมทั้งมาตรการป้องกัน แก่ไข หรือเยียวยาความเดือดร้อน หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากผลกระทบดังกล่าว

- ประมาณการค่าใช้จ่าย ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐจะเป็นผู้ดำเนินการโครงการของรัฐเอง

ให้ระบุที่มาของเงินที่จะนำมาใช้จ่ายในการดำเนินการโครงการนั้นด้วย

โดยการเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวแก่ประชาชน หน่วยงานของรัฐจะต้องประกาศข้อมูลในระบบเครือข่ายสารสนเทศที่สำคัญกับปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีจัดให้มีขึ้น

- (2) การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน ในกรณีนี้สามารถแบ่งได้เป็น

2 กรณี คือ กรณีที่ 1 หากเป็นโครงการที่มีผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย วิถีชีวิต หรือส่วนได้เสียเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบโครงการอาจจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นก็ได้ (เป็นการใช้ดุลยพินิจ) สำหรับ กรณีที่ 2 หาก โครงการของรัฐมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อประชาชนเป็น ส่วนรวม หน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้รับผิดชอบโครงการต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งหรือหลายวิธีก่อนเริ่มโครงการ โดยวัตถุประสงค์ในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนนี้ หน่วยงานของรัฐต้อง มุ่งให้ประชาชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโครงการของรัฐ และรวบรวมความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการนั้น รวมตลอดทั้งความเดือดร้อนหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นต่อประชาชนด้วย (ระเบียบสำนัก นายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548 ข้อ 8)

6. วิธีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

สำหรับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548 ได้มี การกำหนดวิธีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนไว้หลายวิธี ดังนี้ (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟัง ความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548 ข้อ 9)

- (1) การสำรวจความคิดเห็น ซึ่งอาจทำได้โดยวิธีการดังนี้

- การสัมภาษณ์รายบุคคล

- การเปิดให้แสดงความคิดเห็นทางไปรษณีย์ ทางโทรศัพท์หรือทางโทรสาร ทางระบบเครือข่ายสารสนเทศ หรือทางอื่นใด

- การเปิดโอกาสให้ประชาชนมารับข้อมูลและแสดงความคิดเห็นต่อหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบโครงการ

- การสนทนากลุ่มย่อย

(2) การประชุมปรึกษาหารือ ซึ่งอาจทำโดยวิธีการดังต่อไปนี้

- การประชาพิจารณ์

- การอภิปรายสาธารณะ

- การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

- การประชุมเชิงปฏิบัติการ

- การประชุมระดับตัวแทนของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้เสีย

นอกจากนี้ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548 ยังเปิดโอกาสให้ใช้วิธีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนรูปแบบอื่นที่สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีกำหนด ซึ่งหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบโครงการสามารถที่จะเลือกวิธีใดวิธีหนึ่งหรือหลายวิธี เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนไปพร้อมกับการเผยแพร่ข้อมูลให้กับประชาชนได้ อย่างไรก็ตามวิธีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนสามารถเปิดกว้างได้ หากหน่วยงานของรัฐเห็นว่าการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนโดยวิธีการที่นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ข้างต้น จะทำให้การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนบรรลุวัตถุประสงค์ หน่วยงานของรัฐจะรับฟังความคิดเห็นโดยวิธีนั้นก็ได้ แต่เมื่อดำเนินการแล้วจะต้องแจ้งให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีทราบด้วย (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548 ข้อ 10)

7. ขั้นตอนในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

เมื่อหน่วยงานของรัฐจะจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับโครงการที่มีผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย วิถีชีวิต หรือส่วนได้เสียเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐจะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้ (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548 ข้อ 11)

(1) หน่วยงานของรัฐจะต้องประกาศให้ประชาชนทราบถึง

- วิธีการรับฟังความคิดเห็น

- ระยะเวลาของการรับฟังความคิดเห็น

- สถานที่ที่จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็น

- รายละเอียดอื่น ๆ ที่เพียงพอแก่การที่ประชาชนจะเข้าใจ และสามารถแสดงความคิดเห็นได้

คิดเห็นได้

(2) การตีตประกาศเพื่อให้ประชาชนทราบตามข้อ (1) ให้มีการประกาศในที่ต่าง ๆ ดังนี้

- ปิดไว้โดยเปิดเผย ณ สถานที่ปิดประกาศของหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบโครงการนั้น
- ปิดไว้ที่สถานที่ที่จะดำเนินโครงการของรัฐนั้น
- ให้ประกาศในเครือข่ายสารสนเทศที่สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีจัดให้มีขึ้นตาม

ระเบียบนี้ด้วย

- การปิดประกาศดังกล่าวจะต้องเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 15 วัน ก่อนเริ่มรับฟังความคิดเห็น

คิดเห็นของประชาชน

(3) เมื่อดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนแล้ว ให้หน่วยงานของรัฐจัดทำ

สรุปผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและประกาศให้ประชาชนทราบภายใน 15 วัน นับตั้งแต่วันเสร็จสิ้นการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

(4) หน่วยงานของรัฐจะต้องประกาศให้ประชาชนทราบถึงสรุปผลการรับฟังความคิดเห็น

ของประชาชนไว้ที่

- เปิดเผย ณ สถานที่ปิดประกาศของหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบโครงการนั้น
- ปิดไว้ที่สถานที่ที่จะดำเนินโครงการของรัฐนั้น
- ให้ประกาศในเครือข่ายสารสนเทศที่สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีจัดให้มีขึ้นตาม

ระเบียบนี้

8. ผลของการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

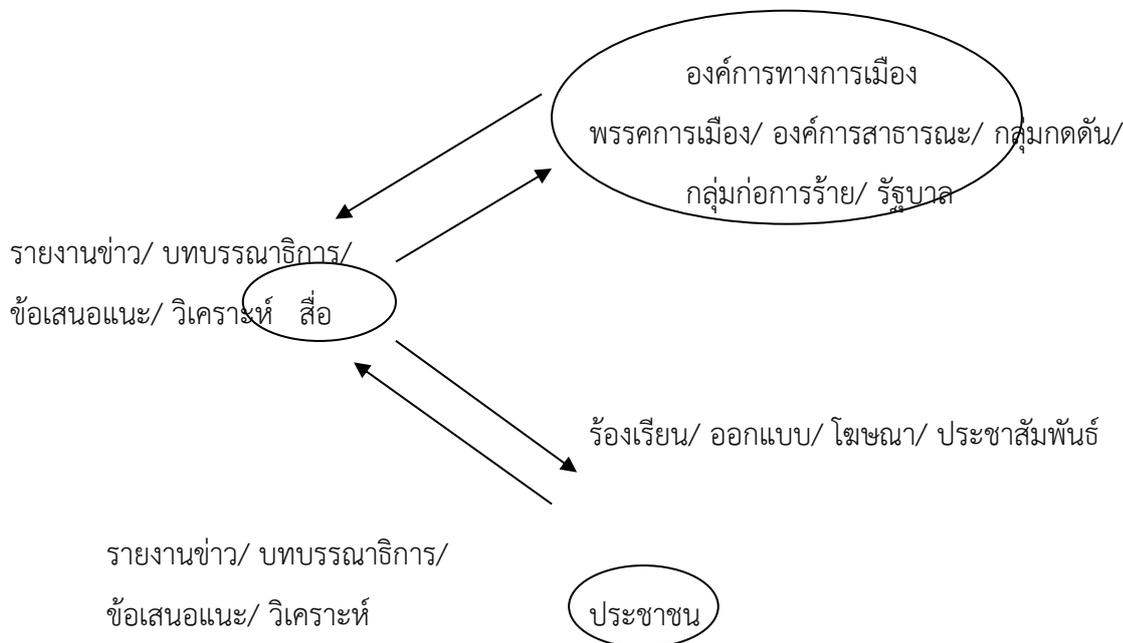
เมื่อหน่วยงานของรัฐได้จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนแล้ว หากปรากฏว่าการดำเนินโครงการของรัฐนั้น อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนมากกว่าข้อมูลที่ได้มีการเผยแพร่แก่ประชาชนทราบตามข้อ 7 (7) ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548 ถ้าหน่วยงานของรัฐยังมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินโครงการดังกล่าวต่อไป หน่วยงานของรัฐต้องกำหนดมาตรการป้องกัน แก้ไข หรือเยียวยา ความเดือดร้อนหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากผลกระทบดังกล่าวเพิ่มขึ้นตามความเหมาะสมก่อนเริ่มดำเนินการโครงการของรัฐนั้น และต้องปิดประกาศให้ประชาชนทราบด้วย (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548 ข้อ 13)

หากพิจารณาหลักเกณฑ์การมีส่วนร่วมในสังคมไทย จะพบว่ากฎหมายเปิดช่องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางหรือรูปแบบโครงการที่จะกระทบต่อชุมชนได้ อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมที่ริเริ่มโดยประชาชน ยังมีข้อจำกัด/ อุปสรรค นั่นคือข้อจำกัดด้านความรู้ความเข้าใจของประชาชน/ การตัดสินใจอย่างมีเหตุผลของประชาชน ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการการเข้าร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่าง ๆ ของภาครัฐ หากประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้ง หรือวิธีการที่จะทำให้ภาครัฐเข้ามาแก้ปัญหาที่ไม่ได้รับการเหลียวแล จะทำให้ประชาชนไม่มีความกล้า ไม่มั่นใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม หรือแม้แต่การเรียกร้อง ด้วยเกรงว่า

จะเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ส่งผลกระทบต่อความร่วมมือของประชาชน (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และคณะ, 2549) ฉะนั้นภาครัฐควรมีเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพมากในการหลายข้อจำกัดดังกล่าว เพื่อเสริมสร้างพลังให้แก่ประชาชนในการบริหารจัดการชุมชน ตามหลักการปกครองตนเอง

แนวทางการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมไทย

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถพัฒนาด้วยเครื่องมือที่หลากหลายตามบริบท แต่หากพิจารณาข้อจำกัดในด้านความรู้/ ความเข้าใจของประชาชน สิ่งสำคัญที่รัฐ/ หน่วยงานของรัฐ/ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถลดข้อจำกัดดังกล่าวได้ ด้วยกลไกที่มีประสิทธิภาพ ผ่านการสื่อสารที่ชัดเจนกับประชาชน/ หรือการสื่อสารทางการเมืองกับประชาชน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรม/ โครงการของรัฐ (Arienne Naber & Bert Enserink, 2012) กล่าวคือ การสื่อสารทางการเมืองเป็นการสื่อสารที่มีเป้าประสงค์ทางการเมือง เพื่อบรรลุเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นการสื่อสารสองทางระหว่างผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง ที่ส่งถึงนักการเมืองและผู้ที่เกี่ยวข้องทางการเมืองผ่านคอลัมน์นิสต์/ หนังสือพิมพ์ ในทางตรงข้าม เป็นการสื่อสารกิจกรรมของนักการเมืองไปยังผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งหรือประชาชน ผ่านคอลัมน์นิสต์/ หนังสือพิมพ์ กระบวนการสื่อสารทางการเมืองจึงเป็นเครื่องมือที่รัฐ/ หน่วยงานของรัฐ/ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญ เพื่อสื่อสารและทำความเข้าใจกับประชาชน ตามแผนภาพส่วนประกอบของการสื่อสารทางการเมือง (แผนภาพที่ 1)

แผนภาพที่ 1 ส่วนประกอบของการสื่อสารทางการเมือง (Brian McNair, 2011: 6)

เนื่องจากระบบสังคม/ การเมือง การเคลื่อนไหวของกลุ่ม/ ขบวนการต่างๆ สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ซึ่งอาจจะมากหรือน้อยแตกต่างกันตามความรู้ความเข้าใจ/ การรับรู้ของประชาชน จึงเป็นคำถามที่สำคัญต่อรัฐ/

หน่วยงานของรัฐ/ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ว่า จะทำอย่างไรให้การเคลื่อนไหว/ การมีส่วนร่วมของกลุ่มประชาชนดังกล่าวเป็นไปอย่างปกติและราบรื่น ดังนั้นรัฐ/ หน่วยงานของรัฐ/ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำเป็นต้องใช้กระบวนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ในฐานะที่เป็นตัวกลางเชื่อมโยงระบบและกลไกต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจและสนองต่อความต้องการของประชาชนและเพื่อเป้าหมายทางการเมืองของรัฐและชุมชนท้องถิ่น สามารถสร้างแนวทางการยอมรับในกลุ่มประชาชนผู้รับข้อมูลข่าวสาร เพราะปริมาณของสารสนเทศที่ไหลเวียนตามช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ต้องชัดเจนและสามารถโน้มน้าวประชาชนให้คล้อยตามได้ เพื่อสร้างพลังอำนาจในการควบคุมระบบการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของสังคม

เนื่องด้วยการสื่อสารเป็นเครื่องมือทางการเมืองชนิดหนึ่ง จึงมีลักษณะของการใช้อิทธิพลเพื่อกลุ่มเกลาทางสังคมและบูรณาการทางการเมือง ที่ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมทางการเมืองในการดำเนินการทางการเมืองการปกครอง (สมควร กวียะ, 2535) สื่อสามารถทำหน้าที่เสริมสร้างระบบสังคมการเมืองให้มีความเข้มแข็งและมั่นคงได้ โดยการป้อนข่าวสารและความรู้ให้แก่ประชาชนได้เข้าใจ ในด้านโครงสร้างและบทบาททางการเมืองของรัฐบาล/ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อประชาชน การสื่อสารทางการเมืองจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ขณะที่รัฐ/ หน่วยงานของรัฐเองก็สามารถเก็บข้อมูลและข้อคิดเห็นจากสื่อมวลชนและประชาชน นำมาพัฒนาวิถีของรัฐและแสวงหาหนทางแก้ไขปัญหาของชุมชน/ สังคม/ ประเทศร่วมกัน

และสถานการณ์ปัจจุบัน เป็นยุคของข้อมูลข่าวสารในสื่อสังคมออนไลน์ในระบบเครือข่าย ที่มีส่วนช่วยให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กร ชุมชน และระหว่างบุคคล ขณะที่เทคโนโลยีถูกใช้อย่างแพร่หลายในทุกระดับของสังคม มีการสื่อสารที่รวดเร็ว เช่น Facebook Twitter Google+ WordPress และ Youtube เป็นต้น เกิดการสร้างและแลกเปลี่ยนเนื้อหาระหว่างกันบนสื่อสังคมออนไลน์ เกิดการแบ่งปันข้อมูลแบบมีส่วนร่วมและเป็นเครือข่ายทางสังคม สื่อสังคมออนไลน์ใหม่ ๆ เหล่านี้ กำลังถูกนำมาใช้ในการร้อยเรียงเหตุการณ์ ข้อมูลในการสื่อสาร พิกัดตำแหน่ง การเป็นสมาชิกเรียกร้อง แจกจ่ายข้อร้องเรียน การแบ่งปันเอกสาร รูปภาพ และวิดีโอต่างๆ (Arienne Naber & Bert Enserink, 2012) รัฐ/ หน่วยงานของรัฐ/ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรช่วงชิงพื้นที่ในการสื่อสารทางการเมืองแก่ประชาชน เพราะบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์มีส่วนช่วยสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีของชุมชนท้องถิ่นในอนาคต

สรุป/ ข้อเสนอแนะ

การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญต่อรัฐ/ หน่วยงานของรัฐ/ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำในการเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ เพราะมีการปรึกษาหารือกับสาธารณชนทำให้เกิดความชัดเจนในประเด็นวัตถุประสงค์หรือหลักการ ทำให้เกิดแนวคิดใหม่ ทางเลือกใหม่ ๆ เข้ามาประกอบการตัดสินใจ ลดค่าใช้จ่ายและลดการสูญเสียเวลา หากจัดให้ครบทุกขั้นตอนอาจใช้งบประมาณจำนวนมาก การมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มแรกจะสามารถลดความล่าช้าในขั้นตอนและการตัดสินใจ และเป็นการดำรงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือของรัฐ/ หน่วยงานของรัฐ/

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีเกิดความขัดแย้งขึ้น จะต้องใช้กระบวนการตัดสิน โดยสาธารณชนหรือภาคประชาชนมีส่วนร่วม

นอกจากมีประโยชน์ต่อภาครัฐแล้ว การมีส่วนร่วมของประชาชน ยังเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมเพราะเป็นการเข้ามามีส่วนร่วมตามสิทธิอย่างทั่วถึงของประชาชน เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเท่าเทียมกันทางการเมืองตามหลัก one person one vote ประชาชนทุกคนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ที่ถูกต้อง สามารถการกำหนดวาระร่วมกันได้ เพื่อให้นโยบายตอบสนองความต้องการของประชาชนมากที่สุด และส่งผลทำให้ความขัดแย้งลดลง เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในการมีส่วนร่วม เป็นการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อที่จะทำให้ได้ข้อมูลที่มีความหลากหลาย ผ่านการสื่อสารที่ชัดเจนของภาครัฐ/ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อประโยชน์อย่างแท้จริงต่อประชาชน ดังนั้นแนวทางการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมไทย จึงเป็นประเด็นที่ภาครัฐและภาคประชาชนควรให้ความสำคัญร่วมกัน

จากประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีความเชื่อมโยงกับสุขภาวะที่ดีของชุมชน จึงนำมาสู่ข้อสังเกตที่ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีของชุมชนท้องถิ่น ขณะที่การสื่อสารทางการเมืองก็มีความสัมพันธ์กับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเช่นกัน ดังนั้นคุณภาพการของบทความนี้ อยู่ที่ประเด็นการสื่อสารทางการเมืองมีความสัมพันธ์ในลักษณะปัจจัยเชิงสาเหตุกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและการเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีของชุมชนท้องถิ่น ประเด็นดังกล่าว จึงสามารถพัฒนาต่อยอดสู่การค้นคว้า/วิจัย เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนได้ในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ถวิลวดี บุรีกุล. (2552). *พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน : จากอดีต จนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550*. กรุงเทพฯ: เอ.พี.กราฟิก ดีไซน์และการพิมพ์.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และคณะ. (2552). *รายงานการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการร่างกฎหมาย*. นนทบุรี : สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548. *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 122 ตอนที่ 55 ง, 27 กรกฎาคม 2548, หน้า 25-29.
- รัถยานภิศ รัชตะวรรณ และคณะ. (2561). *กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาสุขภาพ*. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2561.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. *ราชกิจจานุเบกษา*. ฉบับกฤษฎีกาเล่มที่ 114 ตอนที่ 55 ก, 11 ตุลาคม 2540, หน้า 1-89.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. *ราชกิจจานุเบกษา*. ฉบับกฤษฎีกาเล่มที่ 124 ตอนที่ 47 ก, 24 สิงหาคม 2550, หน้า 1-104.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. *ราชกิจจานุเบกษา*. ฉบับกฤษฎีกาเล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก, 6 เมษายน 2560, หน้า 1-89.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2544). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- สมควร กวียะ. (2535). *การสื่อสารมวลชน: บทบาทหน้าที่ ลิทธิ เสรีภาพ ความรับผิดชอบ*. กรุงเทพฯ : พชรการต์การพิมพ์
- สุจิต บุญบงการ. (2531). *การพัฒนาทางการเมืองของไทย: ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหาร สถาบันทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Agree, W.K., Ault P.H., & Emery, E. (1976). *Introduction to mass communication*. New York, NY: Harper & Row.
- Arienne Naber and Bert Enserink. (2012). *Social media to facilitate public participation in IA*. Energy Future the Role of Impact Assessment 32nd Annual Meeting of the International Association for Impact Assessment 27 May- 1 June 2012
- Brian McNair. (2011). *An introduction to political communication*. New York: Routledge.
- Steven H. Chaffee, ed. (1975). *Political communication: issues and strategies for research*.

- Public Opinion Quarterly, Volume 40, Issue 3, Fall 1976, Pages 422–423 Cummins R.A., Eckersley R, Pallant J, Davern M. (2002). *The international wellbeing group and the Australian unity wellbeing index*. Social Indicators Network News. 69:8.
- Eckersley R. (2004). *Well & good: how we feel & why it matters*. Melbourne: Text Publishing.
- Fermin Bouza. (2004). *The impact area of political communication: citizenship faced with public discourse*. International Review of Sociology, Vol. 14, No. 2, pp.245-259.
- Farhana Razzaque. (2017). *Role of mass media in facilitating citizen's participation in Bangladesh public procurement*. Cultural and Religious Studies, 5(12), 691-702.
- John Wiseman, Kathleen Brasher. (2008). *Community wellbeing in an unwell world: trends, challenges, and possibilities*. Journal of Public Health Policy, 29(1), 353–366.
- Robert E. Denton, Jr. and Gary C. Woodward. (1990). *Political communication in America*. (2nd ed.). New York : Praeger.
- Rush, M., & Althoff, p. (1971). *An introduction to political sociology*. London: Thomas Nelson and Sons.
- Steven H. Chaffee. (1976). *Political communication: issues and strategies for research*. public opinion quarterly, 40(3), 422–423.
- Thomas Diets and Paul C. Stern (ed.). (2008). *Public participation in environmental assessment and decision making*. Washington, D.C.: The National Academies Press.